

7 Μαρτίου 2016

Η οντολογική σχέση του κτιστού με το άκτιστο μέσω της προσευχής

Ορθοδοξία / Θεολογία

Δημήτριος Λυκούδης, Θεολόγος - Φιλολόγος, ΜΑ. Χρ. Αγωγής και Ποιμαντικής

Το βίωμα της οντολογικής σχέσης του κτιστού κόσμου με τις άκτιστες θείες προόδους της τριαδικής θεότητας μέσω της προσευχής.

Η οντολογική σχέση του κτιστού κόσμου με τις άκτιστες θείες προόδους της τριαδικής θεότητας διακόπηκε με την ανυπακοή των πρωτοπλάστων[1].

Η θέωση του κτιστού ήταν ανέφικτη εξαιτίας της προπατορικής αμαρτίας. Το οντολογικό πταίσμα του Αδάμ, η προσπάθεια δηλαδή του ανθρώπου να υποκαταστήσει τον ίδιο τον Άγιο Θεό συνεπέφερε τη φθορά και το θάνατο, αφού «εξ ουκ όντων κτιστός κόσμος έστρεψε την κοινωνία του προς τον εξ ουκ όντων κτιστό άνθρωπο»[2]. Έτσι, παρέμενε ως διαχρονική αδυνατότητα η σωστική επέμβαση στην κτίση και στην ιστορία οποιουδήποτε, εκτός του Θεού.

Η άρση όμως και η αποβολή του προπατορικού αμαρτήματος, η ανακαίνιση του «κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν» κατά τον Άγιο Ιωάννη τον Δαμασκηνό και η επάνοδος του ανθρώπου στην παραδείσια κατάσταση επιτυγχάνεται μέσω του απολυτρωτικού έργου του “ενανθρωπίσαντος Θεού Λόγου”. «Ο Θεός Λόγος γίνεται αληθής άνθρωπος, και δια της σαρκώσεως, της διδασκαλίας, του σταυρικού θανάτου και του κορυφαίου γεγονότος της Αναστάσεως Αυτού, απαλλάττει τον άνθρωπον εκ της αμαρτίας και του θανάτου και χορηγεί εις αυτόν της ελευθερίαν, αναγέννησιν, ανακαίνισιν και ζωήν»[3].

Ο άνθρωπος ως δημιούργημα “κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν” προβάλλεται ως δραστικό και δημιουργικό πρόσωπο και αυτοεντάσσεται σε μια δυναμική πορεία. Αμέσως τοποθετείται σε σχέση και σε πορεία, ακριβώς γιατί είναι πλασμένος “κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσιν Θεού”. Μια διαρκής πορεία και δραστηριότητά του ως «μιμητής και συνεργάτης του Θεού»[4], με απώτερο στόχο την «αναμόρφωσιν του αρχαίου κάλους και την επίτευξιν του καθ' ομοίωσιν»[5]. Αυτήν την πορεία προς

την αληθινή πραγματικότητα, η οποία είναι ο Θεός, δύναται ο άνθρωπος να προσεγγίσει και μέσω της προσευχητικής αναγωγής του προς το θείο.

«Η θεολογική χάρι και έμπνευσι έρχεται εξαίφνης άνωθεν, μία στιγμή που δεν περιμένεις· μία στιγμή, που για να φτάσης πέρασες βάσανα δοκιμασιών και καταιγίδων. Τη στιγμή εκείνη της ησυχίας και διαύγειας – μετά την καταιγίδα – φαίνονται εναργώς τα κεκρυμμένα, “τα άδηλα και τα κρύφια”.

Και πάλι, αν τα πάντα καλύψη νέφος και ομίχλη ακηδίας, ο άνθρωπος της Χάριτος κυκλοφορεί απρόσκοπτα, γιατί μέσα του παραμένει φωτεινή η τοπογραφία του πεδίου που του έχει αποκαλυφθή.

Είναι χάρισμα Θεού να φιλοξενής από γεννησιμιού σου τα ερωτήματα και τις απορίες για τα μέγιστα και τα πρώτα. Και αυτά τα ερωτήματα – με την επιθυμία της ενώσεως των αντιθέτων – να ζυμώνουν το είναι σου.

Είναι τολμηρό, αλλά και μεγαλειώδες, να τα δώσης όλα· και, ξεπερνώντας τα όρια της φθοράς, να παραδοθείς στα χέρια του Δυνατού. Και να η μιλάς εσύ στο τέλος, αλλά η χάρις του Θεού δια σου, εν πάση αισθήσει και συντριβή»[6].

Ο προσευχόμενος κοινωνεί το Φως της Αποκαλύψεως, βιώνει την μεταμόρφωσή του μέσα στο φως του Θεού. Δεν μεταβάλλεται η φύση του, ακόμα και όταν καθίσταται “κεχαριτωμένος” “κατά χάριν Θεού”, αλλά μεταμορφώνεται φθάνοντας στη θέωση, χωρίς παράλληλα να παύει να είναι άνθρωπος και κτίσμα.

Ο Μέγας Βασίλειος παρατηρεί: «Πρωταρχικόν καθήκον του νου είναι να αποκτήση επίγνωσιν του θεού, τοιάυτην φυσικά επίγνωσιν, όση είναι δυνατή προκειμένου περί δύο άκρως ανομοίων όντων, του ελαχίστου από την μίαν πλευράν και του απειρομεγέθους από την άλλην. Σημειωτέον όμως ότι αυτή η γνώσις δεν είναι νοσηιαρχική, αλλά πνευματική, και δια τούτο δύναται να ευρίσκεται εις συσχετισμόν με την πνευματικόν εμπειρίαν. Μεταξύ θείας ενεργείας, γνώσεως, πίστεως, προσκυνήσεως, υπάρχει στενή αλληλουχία κατά την οποίαν εκάστη λειτουργία παράγεται από την αμέσως προηγούμενη και ευρίσκεται επίσης εις αλληλεξάρτησιν με όλας τας άλλας»[7].

Η συχνή επίκληση του ονόματος του Ιησού κάνει τη λαμπρότητα της Μεταμορφώσεως να διεισδύει μέσα σε κάθε πτυχή της ζωής του ανθρώπου[8]. Αρχικά μεταμορφώνει τη σχέση του προσευχόμενου με τον υλικό κόσμο που την περιβάλλει και ακολούθως με τους συνανθρώπους του.

Ο καθηγητής Μ. Μπέγζος γράφει: «η ζωή είναι σχέση. Ζει μόνο ο,τι σχετίζεται, δηλαδή επικοινωνεί, ανταλλάσσει ενέργεια με το περιβάλλον του, και ζει τόσο

χρόνο, όσο διαρκεί αυτή η σχέση. Τα δύο ιδιώματα της ζωής είναι η σχέση και η ενέργεια»[9].

[Συνεχίζεται]

[1] Βλ. σχ., Ματσούκα Νίκου, Δογματική και Συμβολική Θεολογία Β', Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 202-216, Ξεξάκη Νικολάου, Ορθόδοξος Δογματική Γ', Έννοια, Αθήνα 2006, σελ. 198-224, Ανδρούτσου Χρήστου, Δογματική της Ορθοδόξου Ανατολικής Εκκλησίας, Αστήρ, Αθήνα 1956, σελ. 145-164.

[2] Νικολαΐδη Νίκου, Ανάλεκτα (περί του όντως Όντος και των όντων), τόμος Α' , εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2002, σελ. 51.

[3] Ξεξάκη Νικολάου, Ορθόδοξος Δογματική Γ', σελ. 225-226.

[4] Ματσούκα Νίκου, Δογματική και Συμβολική Θεολογία Γ', Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2005, σελ. 194. Ο ίδιος που γλαφυρά γράφει: «Ωστόσο η θεολογία, η οποία ανέπτυξε μία πλούσια διδασκαλία για την εικόνα ως ανθρωπολογική έννοια, καθιέρωσε τρεις βασικές θέσεις για το κατ' εικόνα και το καθ' ομοίωσιν: 1) Η εικόνα δηλώνει μία αμετακίνητη σχέση μεταξύ Θεού και ανθρώπου, 2) Αποκλείει τη φυσική συγγένεια σε τούτη τη σχέση, και δέχεται την ετερότητα και συνάμα την ετερουσιότητα του δημιουργήματος σε αναφορά προς το δημιουργό. Γι' αυτό η σωστή έκφραση είναι: το κατ' εικόνα του Θεού δημιούργημα, και όχι το δημιούργημα ως εικόνα του Θεού. Η δεύτερη έκφραση, μολοντί χρησιμοποιείται, είναι καταχρηστική. 3) Σε τούτη τη σχέση κτιστού και ακτίστου, είναι ακριβώς τούτο το καθ' ομοίωσιν. Το δημιούργημα τείνει να γίνει Θεός κατά χάριν, να φτάσει την άκρα τελείωση, να μοιάσει τον Θεό. Τούτη η φορά είναι εξάπαντος αποτέλεσμα μίας προίκας που έδωσε ο δημιουργός στο πλάσμα του, αλλά δεν μπορεί να νοηθεί ως μία αυτόνομη εμφυτότητα», (Αυτόθι, σελ. 195-196).

[5] Ξεξάκη Νικολάου, Ορθόδοξος Δογματική Γ', σελ.227.

[6] Βασιλείου (Αρχιμανδρίτου), πρώην καθηγουμένου Ι. Μονής Ιβήρων Αγίου Όρους, Φως Χριστού φαίνει πάσι, εκδ. Αρμός 2002, σελ.12.

[7] Χρήστου Π., Ελληνική Πατρολογία, τόμος Δ', Περίοδος Θεολογικής ακμής, Δ' και Ε' αιώνες, εκδ. Κυρομάνος, Θεσσαλονίκη 2006, σελ. 61.

[8] Ο Επίσκοπος Κάλλιστος Wage τονίζει: «Λειτουργικά η Ευχή δεν είναι λιγότερη περιεκτική· περιλαμβάνει τις δύο κύριες “στιγμές” της Χριστιανικής Λατρευτικής πράξης: τη στιγμή της προσκύνησης, της ενατένισης της δόξας του Θεού κι της αναζήτησής Του με την αγάπη· και τη “στιγμή” της μετάνοιας, της αίσθησις της αναξιότητας και της αμαρτίας. Υπάρχει μία κυκλική κίνηση μέσα στην Προσευχή, μία ακολουθία ανάβασης και επιστροφής. Στο πρώτο μισό της Προσευχής ανερχόμαστε προς το Θεό: “Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ Θεού,...” και κατόπιν στο δεύτερο μισό γυρίζουμε στον εαυτό μας με συντριβή “...ελέησον με τον

αμαρτωλό”. Εκείνοι που έχουν γευθεί το δώρο του Πνεύματος έχουν ταυτόχρονα συνείδηση δύο πραγμάτων: από τη μία μεριά της Χαράς και της Παρηγορίας· από την άλλη μεριά, της ταραχής, του φόβου και του θρήνου. Τέτοια είναι η εσωτερική διαλεκτική της Νοεράς Προσευχής», (Ware Καλλίστου, Η Δύναμη του Ονόματος, Ακρίτας, Αθήνα 1983, σελ. 31-32).

[9] Μπέγζου Μάριου, Νεοελληνική Φιλοσοφία της Θρησκείας, Θεολογία, Τεχνολογία και Ιδεολογία, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998, σελ. 230.

<http://bitly.com/21TIPzc>